

Gesprekken met Lies Krüse-Kuiper eind september, begin oktober 2018

Lies is in Holysloot geboren in 1920 en op dit moment de oudste inwonster van het dorp. Ze is opgegroeid in het huis dat nu nummer 42 heeft in een gezin met 11 kinderen. In 1948 is zij getrouwd met Willem Krüse. Het eerste jaar van hun huwelijk hebben zij op nummer 14 gewoond en vanaf toen op nummer 52. Tijdens de koffie luister ik graag naar haar verhalen over vroeger...

NAAR SCHOOL

“Ik was 6 jaar toen ik naar school ging. Dat was toen voor iedereen, want er was geen kleuterschool. De kleuterschool is zo’n 64 jaar geleden begonnen. Want mijn oudste dochter was één van de eerste, die daar heen mocht. Zij is altijd op de kleuterschool geweest, dus 62 jaar bestaat het altijd. De school was later in tweeën gedeeld, met een muur. Van de weg af zo naar het huis van de meester. In de lengte door de midden. Toen ik op school was, was het nog een gordijn. En later, toen mijn kinderen op school gingen, was er al een muur. Het was erg gehorig natuurlijk, met een gordijn. Aan de kant van de Dorpsstraat zaten ramen en naar de pastorie toe. Ik weet nog wel dat ik bij meester Koppedraaijer zat, toen wilde ik weer naar de juffrouw van Durgerdam. Juffrouw Pasterkamp (Mevr. S.M.N. Pasterkamp- van Rosmalen¹). Die deed de eerste, tweede en derde klas. En in de vierde ging je naar Koppedraaijer, naar de meester. Daar had ik het eigenlijk altijd gedaan. Later dan, niet meteen. Maar ja, ik was ook wel een beetje ondeugend, natuurlijk.

Met elkaar waren er nog geen 30 kinderen samen in de 4, 5 en 6 klas. Hoeveel weet ik niet zo precies, maar zeg maar goed 20. Niet zoveel meer. En dat was in de 1 t/m 3de klas precies hetzelfde.

Er waren banken met inktpotjes, met allemaal inkt. Twee kinderen op één bank, met je rug naar de weg toe. De borden stonden aan de kant van het huis, aan de zuidkant. Want het huis van de meester stond vast aan de school. Door een kast konden ze met elkaar praten. Er zat een luikje in of zo en daardoor kon meester met zijn vrouw praten, als het moest. Daar kreeg hij ook zijn koffie door.

De kleintjes zaten aan de kant van de deur, dus als de groters naar buiten gingen, moesten ze door de ruimte van de kleintjes. Want aan hun kant was geen deur. Later ook, toen de muur er was, was er aan die kant geen deur naar buiten. Alleen in de tussenmuur. Er waren drie rijen met banken; de vierde, vijfde en zesde klas. Ik durf het niet zeker te zeggen, maar ik denk wel dat iedere klas z’n eigen rij had. Bij de kleintjes waren er twee rijen, dacht ik.

De meester woonden in het huis naast de school en de juffrouw kwam op de fiets uit Durgerdam. Later toen er een andere juffrouw kwam, toen zat ik al in de hoogste klassen, toen kwam er eentje met zo’n brommer. Dat was het eerste brommertje dat je toen zag. Ik kan niet meer op haar naam komen (juffrouw van der Leest²), maar ik zie me haar nog voor me: een grote vrouw, een aardige vrouw ook wel. Ze kwam niet van Ransdorp, maar ik weet niet waar ze dan wel vandaan kwam. Ik denk van Noord, maar dat weet ik niet zeker...

¹ De Waterlander 1931, 7 maart 1931 pagina 1

² Noord-Amsterdams Nieuwsblad, 21 maart 2001, blz. 18

Als je 12 jaar was en je had alle klassen doorlopen, dan ging je van school of je had moeten zittenblijven. Na school ging je werken.”

Waren er ook kinderen in het dorp, die wel verder gingen leren?

“Misschien die burger waren, maar die gingen ook meest meteen werken, je hoefde toen nog niet een diploma ergens voor te hebben.”

Had de school ook een naam?

Dat weet ik eigenlijk niet. Ik weet eigenlijk niet hoe het hier heette. Dat durf ik niet te zeggen, dat het gewoon de dorpsschool was. Ik kan het me niet herinneren, dus ik denk dat de school geen naam had. Er was ook maar één school. Het was een openbare school, dus er werden geen godsdienstlessen gegeven. Dat was alleen op de zondagschool van de kerk. Daar moest je wel een psalm of gezang leren. Dat was in het jeugdgebouw, dat is er dus ook al heel lang. Dat was altijd zondag 's middags. Er waren ook kinderen die in Ransdorp naar school gingen, naar de christelijke school. Vaak lopend en later met de fiets. Er reed geen bus. Er gingen er toen een heel stelletje. Mijn vader zei nog wel, dat je dan klompjes kreeg van die school voor niks, want we liepen allemaal op klompen, de meeste waren boerenkinderen. Maar mijn vader zei dan: “Ik heb niks op een christelijke school tegen, helemaal niet, maar als hier een school op het dorp is, laat ik die kinderen niet helemaal naar Ransdorp lopen. Hij zegt: “Nou komen ze tussen de middag thuis en kunnen we lekker met elkaar warm eten..”Maar ja als je met z'n vier, vijven op school liep, want het was een heel koppeltje, dan had het wel gescheeld gratis klompen. Maar nee, dat deed mijn vader niet. En je was natuurlijk ook lang onderweg. Maar ja, als er nou geen school was, dan moet je. Maar ja, hier was een school en die was ook goed. En die meester was ook christelijk, want die ging ook naar de kerk en zat in de diaconie. Ja, Koppedraaijer heeft ook nog in de diaconie of zo gezeten, hoor. Dus het was wel een christelijk mens, dus ik bedoel daar was niks mis mee, maar gezangen hoefde je niet te leren. Dat hadden wij weer zondags middags. En dan gebeurde het ook wel eens, dat je dan niet mee hoefde naar de kerk, want dat was vroeger wel, iedereen ging eigenlijk naar de kerk. Dus de meeste kinderen, die hier naar de openbare school gingen, gingen wel naar de kerk. Dus ik bedoel, dat was niet onkerkelijk. Tja om nou voor een psalm of een gezang naar Ransdorp te gaan, dat kon ook wel op de zondagschool geleerd worden.

KERST OP DE ZONDAGSCHOOL

En dat was ook zo mooi met de kerst ook. Want dan kreeg je allemaal een cadeautje. Dan mocht je uit drie dingetjes kiezen en wij waren natuurlijk met een heel koppeltje en dan gebeurde het wel dat mijn ouders er wat meer bij lagen omdat er natuurlijk meer kinderen waren. Dat wet ik ook niet meer precies hoe dat gegaan is, maar ik weet wel dat ze dan wat meer schoven, want ze moesten toch die cadeautjes kopen. En dan was het hartstikke gezellig onder de kerstboom; iedereen zat dan te hunkeren naar een cadeautje. Er werden leuke kerstverhalen verteld voor de kinderen. Als ik eraan denk, de laatste keer helemaal, dat ik zo'n poppetje kreeg... Oh, daar was ik zo gek op! Ik zie hem nog voor me. Ik had er altijd spijt van..., maar ja dan had je weer zusjes onder je en dan gingen die er weer mee spelen... Het was toen natuurlijk een porseleinen popje met een porseleinen kopje en handjes en voetjes. Met een heel mooi roze jurkje aan. Ik heb er nog spijt van dat ik... , maar ja dat deed je niet. We mochten met zo'n groot gezin niet mopperen hoor, want we kregen altijd wel wat speelgoed. Mijn moeder had altijd wel wat. Ze spaarden het hele jaar door om zo iets te kopen...

SCHOOLBLIJVEN

“We liepen vroeger allemaal op klompen. Ik weet er niet van dat er één op schoenen liep. Misschien zouden dat de kinderen van de meester geweest zijn, die hadden misschien geen klompen, maar dat weet ik niet zo goed of die op klompen liepen. Maar er waren allemaal klompen en er waren klompenplanken waar een ieder z’n klompen zetten kon.”

Als ik dan de meester hoorde zeggen: ‘haal Lies Kuiper even uit het portaal’, dan nam Lies de klompen in haar handen en daar ging ze... Dan riep hij me weleens na, maar dan was ik al weg...

“Ik kon bij Koppedraaier geen goed doen, dus rende ik weg. Dan zei mijn moeder wel: ‘Moest je niet schoolblijven, Lies?’ “Nee vandaag ,niet...”, maar ze wist natuurlijk niet hoe ik weggekomen was.

“Maar ik moest vaker wel schoolblijven, dan niet. Dan ging hij rustig naar huis, hoor.” –*Liet hij u dan gewoon alleen?*– “Ja hoor, met meer kinderen vaak. En Goofy Westerveld, die heette toen Goof, die ging door het raam. Want die ramen konden open, hij trok zich op en liet z’n eigen zakken en dan was hij ook weg. Ik heb dat nooit gedaan, dat dorst ik gewoon niet aan. En weet je, vroeger had je natuurlijk nooit geen lange broeken maar rokken, dus dat was toch nog wel even anders.”

-vergat de meester jullie dan niet?– “Nou we zaten er meestal wel een uurtje hoor en dan moest je dit of dat afmaken. Ik geloof dat de deur op slot ging, want anders waren we natuurlijk allemaal weg geweest.”

Dus u ging niet met plezier naar school? “Nee, met juffrouw Pasterkamp had ik nooit geen last. Ik was haar lieveling zelfs. Maar met de meester had ik het gedaan. En wat ik precies verkeerd had gedaan, dat weet ik geeneens eigenlijk. Ik heb hem niet bedonderd. Later wel, toen ik steeds straf kreeg.”

-Hoe werd er dan gestraft?– “Hij had een punt aan een stok, dat had hij gemaakt en dan gaf hij je gewoon een pik in je kuiten als dat nodig was en als je niet oplette een tik op je vingers. Dat kon toen allemaal. Kinderen hoefden ook thuis niet aan te komen janken, want dan had je het er wel naar gemaakt. Ik vind het nu ook niet allemaal goed hoor. Want er ken niet wat gebeuren of de moeder staat in de klas. Als de meester niets meer heeft te vertellen en ze worden gewoon bij hun naam genoemd, dat lijkt ook nergens op.”

KERK

Had de meester ook nog een rol in de kerk als voorzanger of als koster? “Nee, dat was in mijn tijd niet hoor. Misschien wel nog bij mijn moeder, maar daar heb ik haar eigenlijk ook nooit over gehoord. Ik denk dat dat nog wel eerder was. Nee, want er was ook gewoon nog een orgel altijd. Ik weet niet beter als kind, dat er een orgel in de kerk stond. Nooit een voorzanger. Thijs Smit was koster. Hij (de meester) heeft wel in de diaconie gezeten of in de kerkenraad. Mijn vader heeft daar, geloof ik, wel 40 jaar in gezeten. Ik weet niet hoe lang, maar heel lang. En pa (Willem Krüse, de echtgenoot van Lies) ook. Je werd gekozen toendertijd. Ik weet wel, als er iemand weer gekozen moest worden voor de diaconie of als kerkvoogd, dan kwamen er briefjes en tante Ant ging dan bij bekenden (niet bij alle

huizen natuurlijk) langs en dan: "Op die stemmen..., die ze graag erbij wilde" Dus, dat weet ik nog zo goed, dat deed tante Ant altijd.. Maar dat hoefde niet, je moest zelf je stem uitbrengen, dan hoeft er niet iemand langs de deur te gaan. Ze kwam dan bij bekenden hoor, niet bij iedereen, maar daar weet ik nog van. Toen ik nog kind was hoor, later niet meer."

ARMENZORG

Hoe was het geregeld met mensen in het dorp, die het wat minder goed hadden? "Die kregen altijd een rijksdaalder in de week, geloof ik, de mensen die arm waren en ze kregen 1 of 2 keer in het jaar een mud antraciet of kolen van de kerk."

Moest je daarvoor lid van de kerk zijn? "Nou ik weet niet of je daarvoor perse lid van de kerk moest zijn, ze werden geholpen. Misschien dat die geen lid waren ook werden geholpen, dat durf ik niet met zekerheid te zeggen. Want dat was in mijn kinderjaren, waar ik over vertel. Dat is zo lang geleden, dan hoorde je daar ook niet over praten of je wel of niet naar de kerk ging. Want Aaltje van Seitje, waar mijn moeder wel breiwerk aan gaf, weet ik ook niet van dat die ooit in de kerk kwam en die kregen het ook. Maar misschien waren ze lid van de kerk hoor, dat durf ik niet te zeggen. Maar ik heb die vrouw, die moeder zagezegd ook nooit buiten gezien. Maar ik zie haar zo nog zitten met dat hulletje op. Het had een beetje het modelletje van een hoedje met een rond randje. Je ziet ze nog wel een enkele keer bij oudere foto's. Die had ze in huis ook altijd op. Het was moeder en dochter. Die vader heb ik nooit gekend, die was al lang al dood. De dochter, denk ik, had de leeftijd van mijn moeder. Ze zag er al erg oud uit. Ik was altijd een beetje angstig als ik daar heen moest. Er hing een groot gordijn bij de deur en de huizen waren toen erg donker van binnen. En dan zag je, ja ze zag er netjes uit hoor en het was in huis ook geen smeerbeel, maar ... Als ik er heen moest, wist ik altijd wel één van mijn zusjes mee te nemen, dat ik niet alleen ging. Het waren hele aardige mensen, want dan kreeg je nog zo'n grote hete bliksem noemden ze dat; zo'n kussentje en dat was een soort pepermint. Dan had ze het niet breed en toch kreeg je nog een snoepje. En mijn moeder gaf ook altijd even iets extra's. Als kind moest je dan het geld meenemen en dan gaf ze altijd een footje. Mijn moeder liet door hen sokken aanbreien. Dat ging vroeger zo; stoppen en aanbreien. Mijn moeder zat ook altijd te stoppen en te breien, maar dan gunden ze die mensen ook en paar centjes en zij had zelf werk zat."

En waren er dan meer mensen in het dorp, die daar hun sokken lieten breien? "Dat denk ik wel hoor, dat er wel meer waren want daar moesten ze van bestaan. Die dochter heette Aaltje, ik weet niet of die ook breide, die had natuurlijk ook het huiswerk, maar die heeft misschien ook wel zitten breien. Dat weet ik niet. En misschien deed zij ook wel stopwerk. Ik weet er niet van dat mijn moeder ook sokken liet breien, wel aanbreien. De voet werd er afgeknipt en dan uithalen tot het goed loopt en dan de steken weer opzoeken. Vroeger werden die voeten altijd weer aangebreid, dan waren de schachten nog goed, die gingen lang mee, maar de voet sleet snel in de klomp.

Er waren meer mensen die het niet zo breed hadden. Zoals die achter de kerk woonden, die leefden enkel van de vis. En die maakte de Gereformeerde kerk schoon, daar zullen ze ook wel wat aan gehad hebben. Ze visten in het Die."

–Ventten ze dan met vis langs de deur? "Nee, of iemand kwam vis halen, dat weet ik eigenlijk niet goed, want er waren hier meer vissersmensen. Want waar Krijna Schouten woont, dat was ook een

visser. En vroeger in dat café, ouwe Teun van Zaanen viste ook. Dus ik vermoed dat die vis wel eens opgehaald werd.”

WINKELS EN VENTERS

Dus het was niet zo dat uw moeder, of andere mensen uit de buurt daar vis kochten?

“Nee, want er kwam wel een visboer langs ook. Die kwam heel van Marken lopen. Toen had je die dijk nog niet. Dus hij kwam met de boot en dan vanaf Monnickendam langs de dijk, binnendoor door het land, kwam hij met z’n pofbroek aan, die droegen Markers en een juk met twee grote manden eraan. En dan had hij schol en bot. Daar kocht mijn moeder ook van. Maar ja, dat was later ook allemaal over, maar daar weet ik van als kind. Dan praat je van 90 jaar terug.

Toen ik nog jong was, had je ook Jonkhof met zijn vrouw, die liep met lappen. Die reden toen al in een autootje. Die kwamen hier uit Noord vandaan. Toen had je die Nieuwbouw in Noord nog niet, dat was toen allemaal heel anders. Toen woonde ik nog thuis, maar ik zal wel een jaar of 10 geweest zijn. En dan weet ik nog wel, die was ook zo handig die vrouw. Dan kocht mijn moeder stof, bijvoorbeeld voor één van de kinderen, die een jasje nodig had en dan gebeurde het wel dat zij het patroon voor mijn moeder uittekende op de stof. Dan had mijn moeder het enkel uit te knippen. Dat heb ik wel eens gezien. Terwijl mijn moeder eigenlijk toch vaak jurkjes zelf voor ons allemaal maakten, ik weet niet hoe dat dan zat met die patronen. Jonkhof had een baard en toen had je nog die vliegenvangers. Omdat er zoveel boeren waren, waren er in de zomer ook zoveel vliegen. Je kon je deur niet open hebben of je huis zat vol met vliegen bij wijze van spreken. En toen moest die een lamp ophangen bij mijn moeder, geloof ik, er moest in ieder geval iets gebeuren met die lamp en toen hing die met zijn baard in die vliegenvanger want die plakte. Het zal wel moeite gekost hebben om die baard eruit te krijgen...”

Als Jonkhof al met zijn auto naar Holysloot kwam, hoe zag de weg er dan uit?

“Dat zal een paardenweg geweest zijn. Geen stenen, een paardenpad zo gezegd. Hij was één van de eersten...”

Wat waren er nog meer voor winkels?

“Hier naast (nummer 50) zat een kruidenierswinkeltje en altijd moest je voor de bank. Je kon enkel zeggen wat je nodig had of aanwijzen want het was geen zelfbediening. En dat was ook bij Gerrit Schouten. Je had dus twee kruidenierszaken. En je had hier een bakker (links van de Gereformeerde kerk), daar stond je ook voor de toonbank. Dat was allemaal bestelwerk; dat moet ik hebben of dat moet ik hebben en dan kon je het meenemen. Brood heeft mijn moeder niet zoveel gekocht, dat was weleens voor de zondag. Want eigenlijk was je eigen brood veel lekkerder. Een neef en een nicht kregen altijd van de bakker brood, dat waren burgers en dan namen ze hun brood mee en dan kregen wij dat brood want dat vonden wij lekker en zij wilden dat brood van mijn moeder hebben. Nou kon mijn moeder goed bakken, hoor. Burgers kochten wel bij de bakker en er waren er ook zat die niet bakten. Lang niet iedereen bakte zelf. Mijn moeder deed het alle dagen temet. En er was ook een galanteriewinkeltje, hier tegenover (tegenover nummer 52). Dat was ook met een toonbank en die verkochten van alles: potten en pannen, koppies en schotels, breinaalden, stopnaalden. Je kon het zo gek niet opnoemen of het was er. Dat is allemaal weg, dat is wel jammer. En later, toen waren

wij al grote meiden maar we waren nog thuis, zeg dat we een jaar of 18 waren, toen kwam Harmen Klein met de auto, ook met kruidenierswaren. Dat was de voorloper van de SRV-wagen. Ook Dirk Ruyterman uit Broek en Waterland kwam in het dorp. Vragen kwamen ze door het land heen met Fockens over (met het bootje over het Die heen) en terug gingen ze ook hetzelfde pad weer, dan hadden ze hun fiets daar ergens staan en dan de andere dag brachten ze het en dan kwamen ze met de auto. Dan zetten ze de auto bij school neer en ventten ze het uit. Mijn moeder bestelde daar ook nog bij. Ook toen ik nog jong was.”

Er was dus blijkbaar genoeg klandizie voor twee kruidenierszaken en twee venters met kruidenierswaren... “Ja vast wel. Er kwam een slager ook, twee keer in de week. Dat was Jan Splinter, een oom van Maarten Splinter. Die kwam uit Nieuwendam. Die kwam op de fiets, dacht ik. Ik weet wel, Henk Pronk kwam ook wel eens bij een andere slager vandaan. Als jongen was die ook bij een slager als knecht. Want dan gingen ze of naar een slager of naar een boer toe als er te veel kinderen waren. Want dat was ook een heel gezin. En die kwam met dat vlees met de fiets met het “over”mee. Dus ik denk dat die ergens in Monnickendam bij de slager was. Ze kwamen eerst altijd vragen wat je wilde hebben en dan kwamen ze het later brengen. Ook nog in de tijd dat ik getrouwd was.

Er kwam ook een groenteboer met een schuit van Broek in Waterland. De Wit, de voornaam ken ik niet zo meer. Ik heb het altijd geweten, maar zijn voornaam weet ik zo gauw niet meer. Maar hij heette van achternaam de Wit. En die kwam van Broek, of hij daar een groentezaak had, dat weet ik niet, maar die kwam met een schuit met groenten. Nou ja, dan mochten we daar absoluut niet in, van mijn moeder. Nou ja, als we er toch in kwamen, moesten we dat ook eerlijk tegen hem zeggen. Maar we hebben het ook nooit gedaan. Hij legde aan, achter bij ons op het land en dan ging hij het dorp in venten. Ja, hij ging misschien eerst vragen en dat ie het dan bracht. Dus die boot, lag er een hele poos natuurlijk. Dat was, geloof ik, ook altijd op zaterdag, dus je was altijd vrij. Of hij nu 1x in de 14 dagen kwam, of alle weken... Ik denk van 1x in de 14 dagen. Die kwam met groenten en wat fruit, wat er toen was in die tijd. Gerrit de Wit, heette die. Toen kregen we ook nog een tomaatje. Omdat hij bespeurde dat we nooit in zijn boot geweest waren... want ja, dat bespeurden ze natuurlijk wel. En dan met zo'n groot gezin, dat vond hij wel prachtig want hij had wel meer aanlegplekken waar hij aanleggen kon. Maar vanuit het Angenie vandaan, alles was toen erg ruim, lag hij altijd aan, dat weet ik wel. Maar ik vond het verschrikkelijk. Het was een prachtig fruitje, zo mooi rood, maar ik heb ze nooit meer aangeraakt. Dat waren toen zo'n beetje de eerste tomaatjes, die hier kwamen... Maar ik heb ze nooit meer gegeten, nooit meer! Ben er nooit meer aan begonnen...”

Het dorp was dus niet zo geïsoleerd... “Nee, helemaal niet; er was veel meer als nou. Er is nou niks. Voor oudere mensen vind ik het wel jammer want zoals mijn moeder ging ook wel eens naar de winkel, maar meestal liet ze het ons wel doen want ze was net als ik, een binnenzitter. Die hoefde ook niet iedere keer weg. Het was een heel lief mens en ze was ook altijd wel behulpzaam als dat nodig was, maar ze hoefde niet altijd het dorp in. Naar de kerk, maar voor de rest... Ze hadden wel burenavondjes met verjaardagen. Dat hadden ze wel... Maar voor de rest... en wie binnen kwam, was ook altijd welkom.

U vertelde dat de kinderen met Sinterklaas werden verrast met leuke cadeautjes. Waar werden die gekocht? Nou dat deed Nelie denk ik, mijn oudste zuster. Die ging dan op de fiets naar de stad en die kocht dan dergelijke dingetjes in, want mijn moeder kwam ook zelden in de stad. Later toen het

busje reed... toen waren wij al groot. Ze ging dan naar de Nieuwendijk, dan ging je met het bootje over, geloof ik en dan zit je achter het Centraal (Het Centraal Station) en dan ging ze naar de Nieuwendijk en ook zo weer terug. Want je wist natuurlijk hoe laat de bussen reden.”

HET EERSTE OPENBAAR VERVOERVERBINDING...

“Mijn vader ging naar Purmerend. Hij had geen auto. Vroeger reed Gerrit Schouten met een vrachtwagen. Zomers was het gewoon een open vrachtwagen, met hekken en 's winters had hij het dicht met zeil en dan kon je meerijden. Dan ging er ook wel een kalfje mee of zo, één of twee kalfjes en daar moest je dan wel een gulden of zo voor betalen. Dat was een hoop geld, maar dat weet ik niet meer precies hoeveel. Je moest wel betalen, maar hoeveel weet ik niet. Want omdat je het zelf nooit hoefde te betalen, als kind zijnde en die enkele keer was het in de vakantie. Gewoon was er school, dus die enkele keer dat je meeging naar Purmerend was nihil. Maar er werd wel voor betaald. En die auto reed natuurlijk ook niet op water, dus nee het was niet gratis. Ik weet er wel van dat ze wel wat moesten betalen maar hoeveel weet ik niet. Zomers dus een open wagen, met hekken en twee banken erin aan twee kanten en 's winters ging er een zeildoek overheen. De kalfjes zaten achter een hekkie en die konden niet bij je komen. Als je de cabine hebt, war ze zaten, was hier een plekkie zo achter die cabine en daar konden niet meer als 2 of 3 kalvies in. Hooguit, meer niet. En toen zat er ook nog eentje naast en dat kalf had precies in z'n jaszak gescheten. Ook een dorpling, maar wie het geweest is, weet ik niet meer, maar dat hoorde ik toen van mijn vader.”

Hoe werd het vee dan naar Purmerend gebracht?

“Kalfjes konden wel met hem mee, maar groot vee werd wel opgehaald, denk ik. Ja ik weet niet, hoe dat toen ging. Toen reden er al wel auto's hoor. Want de tijd dat er helemaal geen auto's reden, heb ik niet meegemaakt. Als mijn vader vee had gekocht, werd dat wel gebracht met de vrachtwagen, maar ze teelden ook vaak zelf.”

ZELF KAAS VENTEN

“Mijn vader ging veel naar Purmerend, wel bijna elke week. Ik weet er niet van dat mijn moeder ooit meegegaan is. Want hij ging vroeger ook wel met de bakwagen met kaas. Want zomers kaasten die boeren meest. 's Winters niet, maar zomers wel. Dat was een wagen op vier wielen en een grote bak eraan met zo'n ding waar 2 of 3 mensen op konden zitten, voor het paard, om het paard te sturen en voor de rest was het een grote bak. En dan ging hij venten op de markt. En hij ging ook wel met kaas naar Broek (Broek in Waterland). Nou hij was zo los...”

KERK: RIJKE STINKERDS

Het is in de jaren 1800 of zo geweest en toen zaten ze altijd met eau de cologne in de kerk, want de rijken werden in de kerk begraven en de armen buiten op het kerkhof. En toen waren het dus rijke stinkerds, want het stonk erg in de kerk na zo'n begrafenis. Ik heb dat natuurlijk niet zelf meegemaakt, maar mijn moeder vertelde daar wel eens over.

DOPEN

Kinderen werden gedoopt in de kerk. Daar waren niet echt rituelen voor. Na het dopen ging je met het kind de consistorie weer in of je bleef zitten. Maar de meesten gingen weer terug., omdat een

kind gauw huilt en zo dat was lastig met preken. Toen dat Jannetje (haar schoondochter) de kinderen liet dopen (jaren '80) hadden we dominee Altena. Die had tegen Jannetje gezegd, we zijn het gewend dat de kinderen meteen weer weg gaan de consistoriekamer in als ze gedoopt zijn, maar Jannetje zei; "Mooi niet hè, ze blijven bij me!" Nou, dat was dan eigenlijk voor het eerst en hij had nogal een harde stem en Jannetje zei: "Toen keek hij vanaf de spreekstoel naar me met een blik van, ik krijg het kind niet aan het huilen..."

GEBORTES

"Als er een kindje geboren was, kwamen de mensen op kraamvisite, maar niet direct natuurlijk. Dat was wel altijd de gewoonte. De burens en zo en dan hadden ze een cadeautje of wat anders. Ik weet niet van, als kind, dat er dan beschuit met muisjes werd gegeten.

Hoe werd het aan de kinderen verteld, als er een nieuw kindje werd verwacht?

"Dat was altijd de ooievaar of uit de kool. En als er een kindje doodgeboren werd, werd het niet genoemd. Dat werd eigenlijk geheimgehouden. Niet dat ze het niet wilden vertellen, maar het was gewoon de gewoonte dat het niet werd verteld. Zo is onder An (jongste zus) nog een zusje geweest en dan was ik toch al puur zo'n meisje.... Nelie (oudste zus) zal het misschien hebben geweten, want zij was natuurlijk alweer veel ouder. Maar het werd nooit aan de kinderen verteld. Dat was niet alleen bij mijn ouders, dat was overal zo. Ik wist dus niet dat er een zusje was geboren. We hoorden het op school. Want die kinderen hadden het weer van hun ouders gehoord natuurlijk en die kinderen vertelden: "Je hebt nog een zussie gehad..." "Ik heb geen zussie, helemaal niet gehad ook...", want wij wisten niet beter. Vroeger had je er ook geen erg in, want ze droegen andere kleren. En als kind lette je er ook niet op, want de kinderen kwamen met de ooievaar. Maar ja, als je je verstand liet werken, want je ziet die koeien kalveren, maar als kind dacht je echt: de kindjes komen met de ooievaar. En als je dan ook die tekeningen en zo zag; het was altijd met de ooievaar. Dus je geloofde het ook. Je wist niet beter. En ja, je kwam nergens, want op zo'n dorpje bleef je allemaal onder elkaar. Vreemden kwamen er temet niet, dus je hoorde ook niet anders. Er werd dus nooit over gesproken, maar dat kun je de ouders ook niet kwalijk nemen, want het was niet alleen bij mijn ouders, maar bij iedereen zo. Geen kind wist het. Je hoorde geen kind zeggen: "Nee, ze komen niet van de ooievaar, ze groeien in je moeders buik..." Zo'n doodgeboren kindje werd wel op het kerkhof begraven, maar dat kwam je als kind niet te weet. Ik heb ook nooit het kistje of zo gezien, daar weet ik niks van. Maar dat was gewoon vroeger zo.

Dokter Parree (P.T.J. Parree 1920- ?) uit Broek in Waterland kwam ook in Holysloot. Daarvoor was er een ander dokter. Daar heb ik mijn moeder ook over gehoord, die kwam ook uit Broek. Die naam kan ik me niet meer herinneren, dat was voor mijn tijd. (Cornelis Bakker 1891-1919).³ Parree had toen

³ Theo Meder, Vertelcultuur in Waterland. De volksverhalen uit de collectie Bakker in hun context (ca. 1900) (Amsterdam 2001) 14 en 26

wel een auto, dacht ik en die verzorgde toen ook de bevallingen. Toen ik zelf zwanger was (jaren 50) mocht ik geen luiers buiten hangen. Want als je zwanger was, wasten je altijd de luiers. Het was toen een heel andere tijd en iedereen, die in verwachting was, wasten de luiers en al dat kleine goed en dat hing je aan de lijn met een mooie dag. En mijn schoonmoeder zei: "Nee, dat doe je niet hoor, je hangt dat binnen, je gaat dat niet buiten hangen!" Nou ja, ik heb hier maar aan voldaan. In haar tijd deed je dat niet, maar in mijn tijd was dat toen eigenlijk alweer anders. Je kreeg ook alweer auto's en zo, mensen gingen uit werken, ze gingen niet altijd meer bij een boer werken. Ze gingen ook alweer leren wat... Er veranderde toen al wat."

Wat zat erachter dat die was niet buiten gehangen mocht worden?

"Daar schaamde ze zich, denk ik, toch voor. Maar waar moet je je voor schamen, hè? Nu vinden ze het mooi, nieuw leven, maar toen hielden ze het onder de dekmantel. Laat ik het zo maar zeggen. Toen was zwangerschap taboe. Als je nu ziet dat kinderen aan de buik luisteren, dat was vroeger niet denkbaar. Je wist niet beter of het kwam van de ooievaar."

VISITE

Wat dronk of aten jullie met feestjes?

Mijn moeder had altijd, als ze visite had, tijdens mijn kleine kindertijd toen ik nog in de bedstee sliep (daar heb ik altijd wel in geslapen) koffie, thee en dan had ze een hele pan chocolademelk. Dat was voor de visite, die met de verjaardag kwamen. Toen hadden ze altijd veel meer burenen op visite. Dat was ook eigenlijk het enigste dat ze op zo'n dorpie hadden. Dan was er zeker wel zo'n man of zes en de groters bleven op. Nelië hielp en mijn zuster Jan, denk ik en Dirk en Piet waren toen al een beetje groter, maar wij lagen dan op bed hoor. Er was nooit geen drank, later wel. Boerenjongens maakte mijn moeder meest zelf, advocaat maakte ze zelf en de mannen altijd een borreltje. Maar dat was later, toen ik zelf al meehielp. Daarvoor was dat de gewoonte niet. Dan praat je van zo meer dan 90 jaar terug, hoor. Misschien was het bij sommige al wel zo, maar bij mijn moeder weet ik zeker van niet. Er was ook altijd koek of een gebakkie. Dat gebak haalden we bij de bakker. Die was hier toen ook al. Die woonde hier schuin tegenover, links naast de Gereformeerde kerk. Daar was eerst Takkenberg, daar weet ik van. En daar was een dochter en twee zonen. En daarna kwam Grutter, nee eerst ter Louw (juiste spelling?), die is hier ook geweest en is daarna naar Ransdorp gegaan en daarna kwam Grutter hier en toen was het over. Dus zo zachies aan gingen al die winkeltjes weg. Want oudere mensen hoefden nooit de straat op om boodschappen te doen, alles werd nog binnen

Literatuurlijst

Meder, Theo, Vertelcultuur in Waterland. De volksverhalen uit de collectie Bakker in hun context ca. 1900. (Amsterdam 2001).

gebracht ook. Ze kwamen vragen; Gerrit Schouten en Willem de Vries. En Dirk Ruijterman uit Broek kwam ook vragen, toen ik klein was. (Later werd dat zijn zoon; Piet Ruijterman)

KONINGINNEDAG

Er was hier ook altijd koninginnenfeest aan het eind van het dorp, bij het café, naast Nel Fokkes aan deze kant. Dat was een café. In dat café woonde toen..., effe denken, hoe heette die. Van Zaanen, nee. Nu ken ik hem 100 keer noemen, maar ik kan nu niet op die naam komen... Maar daar was een tent op de werf, daar werd een tent gezet met koninginnenfeest, maar ja dat was ook voor mijn tijd, hoor. Toen was ik nog te jong, dat raakte later over. Maar ik weet ervan, toen stond er een grote tent en 's avonds was het voor de jongelui; feest. Er werd muziek gemaakt en je kon er dansen. In het café ernaast. Douwma woont er nou. En daarvoor was het een van Zaanen, toch een van Zaanen. Voor kinderen was er ook altijd wel wat te doen. Overdag dan hé, 's avonds was er dan die tent voor de groters. En voor de jongere ouders, die zullen er misschien ook wel heen gegaan zijn. Maar mijn ouders weet ik niet hoor, die hadden natuurlijk een heel gezin, die gingen niet veel weg. Voor de kinderen werden spelletjes georganiseerd en dan kon je ook altijd wat winnen. En ik geloof dat je evengoed een cadeautje kreeg, ik weet niet goed meer. Want met de zondagschool was dat ook altijd.

Waar werden die spelletjes gedaan?

Ja, of dat nou op het schoolplein was? Dat waar nu het terras van het Schoolhuis is, aan de achterkant, dat was altijd het schoolplein. En bij de kerk misschien. Maar ja... Nou is dat kerkplein veel groter, vroeger hadden die twee huizen, daar woonde Aaltje van Sijtje en daarnaast woonde een Punt en die hadden een hele tuin. Je had toen enkele een pad daaromheen. Dus dat hele plein was er toen niet. Dat speelplein op het gras was er toen ook niet. Het werd meest op het schoolplein gedaan. Alleen misschien als het geen weer was, maar ja toen was het Jeugdgebouw er niet, toen ik heel jong was. Want dat bestaat ook ..., ik weet ervan dat het gezet is. Dus hoe lang dat nu eigenlijk bestaat, er staat een datum voor... Er werd ook altijd wel optocht gehouden. Dat is nu allemaal over, maar dat heb nog heel lang geduurd, want mij kleinkinderen hebben ook nog meegelopen (begin 21ste eeuw). We gingen niet verkleed, dacht ik, maar wel zingen met vlaggetjes. Niet zozeer verkleed, dat kan ik me eigenlijk niet herinneren. Ik geloof het niet. En dan was er nog katknuppelen. Heel, heel vroeger schijnen ze er nog een kat ingehad te hebben. Daar weet ik niet van, maar ik heb er wel van gehoord. Of dat waar is, dat weet ik ook niet. Maar dat was toch te gek, dat zo'n beest in zo'n ton en toen hebben ze er een brok hout in gedaan. Mijn broers deden daar ook aan mee, mijn vader denk ik ook nog wel. Tonknuppelen... Katknuppelen. Dat was niet op Koninginnedag, meest de avond ervoor. Das nog. Ik denk dat die traditie, nog wel zo'n beetje hetzelfde is gebleven. Maar er is verder zoveel veranderd. Dat is al zoveel jaren, ik weet nooit beter of er is altijd tonknuppelen, maar altijd met een knuppel erin. Arend (oudste zoon) deed dat altijd, de laatste jaren, de ton klaarmaken. Een ronde houten ton en dan maakte hij dat open en dan een brok hout erin, een stukkie balk of zo en dan werd dat opgehangen daar. En dan mochten ze één voor één gooien. Wie het eerste deugie eruit gooide, kreeg geloof ik de derde prijs en als er zeker nog een plank afviel dan was dat de tweede en de eerste prijs was dan, als dat blok eruit viel. Ze gooiden met brokken hout, een soort knuppel. Mijn zoon heeft jaren die ton klaargemaakt, met die knuppel erin.

Wat voor spelletjes deden jullie toen?

Ja, meestal wie het vlugst was. Allerlei spelletjes. Zaklopen was er ook bij. Ik weet wel, dat ik een jonge meid was, toen had je ook spelletjes en dan hadden ze een grote kuip, dat was toen al op het veldje, dat nu een speelveldje is. Dat was toen nog geen speelveldje, maar dat mochten ze dan gebruiken voor de koninginnefeest. En dan stond er zo'n grote ton. En dan was er een heel rijtje meiden bijvoorbeeld en wie zoveel dingetjes uit het water haalde, had de eerste prijs. Ik zal maar zeggen, dingetjes die naar beneden zakten hoor. En dan is het natuurlijk niet zo heel diep. Maar dan liet ik de anderen altijd een beetje vooruitvliegen en dan kwam ik er gauw achteraan en dan waren hun aan het roeren en dan greep ik die balletjes. Maar dat was al toen mijn kinderen er al waren hoor. Want één van mijn dochters zegt nog: "Ik weet er nog van dat jij me snel die balletjes aangaf, je wachtte het af dat zij aan het roeren waren en jij over hun heen, zij hingen dan op die rot rand..." Want door het roeren, kwamen die dingen die op de bodem lagen in beweging en dan wist ik ze te grijpen. En dan werd er geroepen: "Hoe ken dat, jij hebt er een hand vol..."

SINT MAARTEN

"Sint Maarten liepen we toen nog niet. Dat is gekomen toe Hennie (oudste dochter) vier was (1955). Dus zo lang is dat geleden. Vrouw Biersteker, die kwam bij mij. Ik zat te melken en ze zegt: "Mag Hennie vanavond ook meelopen?" Dat was dan een uur of zes, die tijd. En ik zeg: "Nou, moet je horen, vier jaar, ik laat haar niet alleen..." "Nee", zegt ze, "ik pas op der.." "Oh", zeg ik, "dan mag het van mij, als ze maar verzorgd wordt, dat ze niet alleen loopt..." "Nee", zegt ze, "we willen Sinter Maarten uitvoeren" en dat was toen ook al niet op het dorp, maar wel ergens anders. Dus toen zeg ik: "Ja, dan mag ze van mij mee." Maar Arend (oudste zoon) was toen nog te jong, die was drie of twee, maar Hennie had de leeftijd dat ze mee mocht. En dat hebben ze dus zo gedaan, dat ze een heel ritje hadden en dan ging de ene helft deze kant op en de andere helft die kant op. En dat doen ze nog steeds. Want toen, jaren geleden, toen woonde Biersteker hier ook nog en toen was er eentje die wou het veranderen en elk kind, ieder apart. "Nou", zegt ze, "dat ken je gerust doen, maar dan komt er geen een bij de deur; één keer en meer niet dat benne ze gewend." Toen hebben ze het ook niet doorgevoerd. Vrouw Biersteker kwam niet van Holysloot. Ze hebt hier jaren gewoond, maar het was geen Holysloter. Zij kwam uit een streek waar dat gewoon was. Zij is er ook weer heen gegaan. Ik denk dat ze nog leeft. Hij is al lang al dood. Nu weet ik niet, of ze nog leeft maar ik weet niet of ze effen ouder of jonger was als ik. Ik denk dat ze effe jonger was. Eerst waren de mensen er niet op berekend en gaven ze wat snoepjes uit de trommel of zo. En het jaar daarop werd dat natuurlijk wel effe beter. Maar ja toen had je natuurlijk nog niet zo die snoep, die je nou hebt."

CATECHISATIE EN VERENIGINGEN

"Nou wat was er voor ontspanning? Er was niet zoveel. Catechisatie en meisjesvereniging. En voor de rest eigenlijk niks. Bij de meisjesvereniging zat je te handwerken. Ook voor de kerk, denk ik. En dan had je grote meisjesvereniging. Kleine en grote... De jongens hadden jongelingsvereniging. Dat was allemaal in het dorp. Catechisatie had je voor de groten en voor de kleinen. Kijk dat is allemaal weg, dat is allemaal over. Dat was doordeweeks. En ik moest altijd tussen mevrouw van Leeuwen en Marretje Ubbels inzitten. Ik deed niet gemeen ook, dat weet ik niet van. Ik was zeker en beetje... Ik moest altijd bij hun zitten. En toen had ik met Heiltje mot. Die had me zeker eens zo geslagen, dat ik dacht: kreng, ik krijg jou wel een keer. Een toen liep je nog op klompen en toen had ik een speld in mijn sok gestopt. En ik denk onder de vrouw van de dominee door, want zij zat aan de andere kant van de vrouw van de dominee, geef ik een pik in der kuit. Toen kreeg de vrouw van de dominee

een pik. En Marretje Ubbels, ik zien het nog, die had werk om der lachen te houden en die dacht natuurlijk: wat ben je toch een kreng... En toen moest ze van de dominees vrouw kijken of ik werkelijk een speld in mij sok had. En toen prikte ik ook nog in der hand..Ik werd ter plaatse naar huis gestuurd en mocht ook een week niet kommen.”

SCHAATSEN

“En als er ijs lag, was er schaatsen. Daar was ik ook erg vlug in. Dan werden er wedstrijdjes gehouden met sleetjes, dat was het mooie ervan. Ik had ook heel vaak een prijs, hoor. En dan zei tante Cor van Janus altijd: “Ik moet altijd lachen om jou kreng, wat ben je altijd vlug; je rent, je laat je zo in de slee vallen en terug riep je: “stap er gauw in” en dan stond ik al weer en dan reed ik. Dan schaatste in terug. Je mocht niet met je eigen vriend of zo. Ik had toen al verkering met Wim (Willen Krüse) geloof ik, maar dat mocht niet samen. Er werd om geloot, ja er werd geloot. Zwieren (schoonrijden) heb ik nooit gedaan. Dat vond ik wel mooi, maar ik had geen zwierschaatsen, ik had rechedoorlopers. Daar had je zwierschaatsen voor nodig; die lopen iets rond en zijn korter. Een doorloper is lang, daar kan je niet op zwieren. Er was ook altijd een Koek en Zopie tent. Dat deed van Zaanen, denk ik, van het café. En ik dacht ook nog een ander... In ieder geval werd er ook altijd een Koek en Zopie gedaan. Het was alle winters, we konden alle winters schaatsen. Er ging geen winter voorbij of je kon schaatsen. Dat is niet meer. Nee hoor, dat was vroeger alle jaren hoor. Je kreeg soms ook wel eens een dag ijsvrij of een middag van de school. Dan kon je schaatsen. Maar ja mijn moeder, ergens begrijp je dat nou ook wel maar als kind niet, die hield der hart wel eens vast want er waren er altijd wel een paar die effe voorbariger waren als de anderen. Die waren makkelijk, nou het ken al wel en wat dan eigenlijk niet ken. Niet dat we in een wak reden, want die werden al heel gauw met riet afgezet. Ik ben ook nog wel eens met de auto op het ijs naar Uitdam toe gereden, met Jaap Verdonk en daar zat ook mijn zoon in. Toen bleef het glissen, want ik was van de sneeuw af en toen bleef ik in de rondte draaien en toen zei ik, mijn zoon was nog zo’n jochie van een jaar of zes, je moet ook effies douwen. Nou die was als de dood, die vond het maar niks en ik zei: “Nou hoor we verdrinken niet, het ijs is sterk zat..” Toen had je die strenge winters nog. We gingen ook naar Marken toe, op de schaats.

DE ANNEXCATIE

Lies heeft op drie verschillende plekken gewoond in het dorp. Eerst bij haar ouders (dorpsstraat 41).

“Dat was toen 42, dacht ik, ik dacht dat het nu een ander nummer was. Of dat het 23 was, in ieder geval een ander nummer. Want die nummers zijn toen veranderd, in der tijd. Toen heeft het hele dorp andere nummers gekregen. Waarom dat was, weet ik eigenlijk ook niet meer. Maar ik weet wel dat Holysloot vroeger onder Ransdorp viel, want toen was het gemeente Ransdorp. Ik ben geboren in gemeente Ransdorp en Wim (echtgenoot) is geboren in Amsterdam. Toen ik in november geboren was (1920), was het nog Ransdorp en dat Wim in maart (1921) geboren werd, was het Amsterdam geworden. Toen is Holysloot naar Amsterdam gegaan. En ja, misschien is dat toen met die nummers veranderd, dat weet ik niet meer precies. Maar er staat mij ook iets van voor dat die nummers in mijn tijd veranderd zijn. Toen woonde ik nog thuis. Ik weet ook niet waarvoor dat dan was, maar die nummers ben toen veranderd. En natuurlijk zal het hele dorp wel geweest zijn, dat weet ik niet meer zo precies, want toen was ik zelf ook nog zo jong. Maar ik weet wel, dat dat een ander nummer was, dan dat het nou is.”

DORPSSTRAAT 42

Wie hebben er voor jullie in dat huis gewoond?

“Ik dacht van een Honingh (spelling?). Want dat stond in die balk in die schuur, daar stond Honingh. Ik dacht dat dat ook een boer was, maar dat werd toen niet over gesproken, mijn ouders zullen die mensen ook niet gekend hebben. Het huis was van de diaconie, van de kerk. Mijn vader huurde die boerderij. Het land ook, één stuk aan de overkant, dat had hij toen gekocht van Lubber de Jong (spelling?), die woonde op Uitdam. Later hoor, hij huurde dat van Lubber de Jong, die mensen hadden geen kinderen, het waren twee jongens, twee mannen; Lubber de Jong en nog een broer en die verhuurde het aan mijn vader en toen later heeft hij het gekocht, twee stukken. Het huis heeft Niek (jongste broer van Lies) later gekocht van de Diaconie en van de kerk. Toen mijn vader stopte, is het gelijk overgaan op Niek en die heb het later gekocht en er toen een nieuw huis opgezet, want het huis was op. Wel in dezelfde stijl, van buiten is het allemaal een beetje hetzelfde gebleven., van binnen is het natuurlijk heel anders. Het huis is echt helemaal plat gegaan. Ze hebben toen nog een poosje in de stal gewoond, Niek en mijn vader, want mijn moeder was al overleden.

Voor was één grote kamer, twee ramen en als je het straatje opging en je was dus voorbij de woonkamer, dan kreeg je een deur en daar had je een sortemet keukentje. En daar weet ik nog wel van, vroeger dat ik klein was, stond er zo'n vaste tafel aan de muur vast en dat was opklapbaar, een grote tafel en daar werd de afwas op gedaan. En later, toen ik nog jong was, heb Piet de Reus er een keukentje ingemaakt met een kraan. Nou dat was toen natuurlijk al een hele verbetering. Want je moest eerst de stal door en in die stenen gang tussen de berg en de stal, daar was wel een kraan. Dus daar haalden we het water vandaan. Koken deden we op een kolenfornuis, dat stond in de schoorsteen. Want die schoorstenen waren vroeger open, dus die damp trok naar boven toe. Dat was eigenlijk zoets als een afzuigkap.

Aan de kant naar Gerbrand toe, hadden we tegen de muur in de woonkamer bedsteden. Aan de raamkant was een onder- en een bovenkooi. En dat had je een grote diepe kast. Ook de grootte van de bedsteden en daarnaast was nog een bedstee met een krib. Daar sliepen mijn ouders. Die krib zat aan de muur vast aan het voeteneind. Hier bij opoe (Oma Krüse, dorpsstraat 52 in het oude huis) ook nog. Wim (jongste zoon) heeft daar nog in gelegen. Wim heeft in die krib nog gelegen, toen we 's morgens, toen het dak in de tuin lag, toen was het eerste wat ik dacht, ik hoorde hem niet: het ligt allemaal in die bedstee. Maar hij lag heerlijk te slapen, hij had het ook niet gehoord. Die twee anderen lagen er ook in. Er lagen er drie in die bedstee. Vonden ze heerlijk. Het was eigenlijk een soort heel dichte krib, ze konden er niet makkelijk uitrollen. Ook een stukkie van het voeteneind af, dus er kon nooit veel gebeuren als ze er uit zouden vallen, dan vallen ze toch op de dekens. Ik vond het ook wel knus. Bij ons thuis sliepen de meiden in de bedstee bij het raam. Drie in de onderste kooi en de twee grotere boven. En er was dan ook altijd nog één in een ledikantje, die stond dan tegen de turfbank aan, bij de bedstee bij mijn ouders, tegen de stal zozegd aan. Daar lag An (jongste zus).

Toen had je nog van die matrassen en daar lag een schudbed op. Maar in de onderkooi, dat was altijd vochtig, daar werd door mijn moeder 2x per jaar schoon stro in gelegen. Een hele laag en daar ging een kleed op en daar ging dan weer een schudbed op. In dat schudbed zaten de ene keer veren en de andere keer kapok. Dat moest eigenlijk alle dagen geschud worden. Dat zal ook wel eens vergeten worden hoor, maar over het algemeen werd het effe geschud. En toen tante Alie (oudere zus) trouwde, toen kwam er een nieuwe vloer in, want die liep ook zo verschrikkelijk af. Als kind hadden

we er wel schik in, als er een vreemde binnenkwam, die ging altijd met een gangetje de kamer uit, als die wegging. Want de vloer liep heel schuin, naar het Die toe. Toen is er een nieuwe vloer ingekomen en toen kwamen ze er achter dat, waar wij sliepen als kinderen in die onderkooi, daar zoveel water stond dat ze er amper met hun laarzen in konden. Vandaar dat het stro steeds zo vochtig werd. Onbegrijpelijk dat we allemaal zo gezond warem. Maar er lag stro en daar lag weer een nieuw koedek op. De koeien kregen vroegen altijd een dek op in de herfst, maar dan had mijn moeder altijd een nieuw koedek, dus niet een gebruikte en dat bennen hele lappen natuurlijk, dat ging over die stro heen en daar ging weer een schudbed op. En dat stro was dan altijd vochtig; twee keer in het jaar werd het vernieuwd.”

Hoe ging dat met eten, met zo'n groot gezin?

“In de kamer stond een grote tafel en dan hadden we een bank. In die kast tussen die bedsteden stond een lange bank en als we gingen eten werd die bank eruit gehaald, dat was gewoon zonder leuning en hoor, gewoon een bank. En die werd dan op de lange kant gezet en dan konden er een stuk of vier op zitten. En het was gezellig ook, ik kan nooit zeggen wat een rottijd, nee! Warm eten, deden we allemaal samen en 's morgens ook. En 's avonds, omdat ze dan natuurlijk nog afvoeren moesten, kregen de kleinsten, die moesten toch naar bed, al eten en die gingen dan al naar bed. Want dat konden ze niet zolang volhouden. Want het is 's avonds toch al zo 6 uur, eer je binnen bent of nog later. Het was natuurlijk nooit laat, omdat de melk opgehaald werd. Vroeger gingen ze al om vier uur, half 5 het bed uit, en dat is tegenwoordig natuurlijk niet meer zo. Want ja, die melkauto stond om 7 uur bij de poort hoor, dus de koeien moesten wel uit zijn. Dan ken je wel nagaan, dat het altijd vroeg was. Nou dan moet je 's avonds ook niet altijd zo laat zijn. Je had geen televisie, je had geen radio.”

ELECTRICITEIT

“Het licht was toen allemaal al wel elektrisch. Dat is toen gekomen, dat tante Alie (oudere zus) geboren werd. Ik weet dat van mijn moeder, toen hadden ze net **voor het eerst elektrisch licht (1918/1919)**. Dus dat elektrisch licht is hier nou in Holysloot, Alie had nu 99 geweest, ik word 8, nu met maart was ze 99 geweest, dus dat elektrische licht is nog geen 100 jaar op Holysloot. En dat kort voordat zij geboren werd, hadden ze voor het eerst elektrisch licht. Misschien een week, misschien 14 dagen of een paar maanden, in ieder geval; het was er nog maar net. En toen kwamen die elektrische palen, die hebben er natuurlijk ook allemaal gestaan. Lampen, daar weet jij misschien ook nog wel van.”

DORPSSTRAAT 42 (VERVOLG)

“De jongens, die sliepen boven op zolder. Als ze 14 waren, er werd niet verder geleerd vroeger en die teveel waren en een boer had een knechie nodig, dan bleven ze daar vaak slapen ook. En daar had ie vaak een eigen kamertje ook, een eigen hokkie boven de koeienstal. Ze waren daar ook in de kost dan. Dat verlichtte natuurlijk ook. Piet is er nooit uitgeweest en Niek ook niet. Maar Cor en Dirk wel, die hebben wel als knecht gediend. Niek was natuurlijk weer een stuk jonger als Piet en toen Piet verkering en zo kreeg, toen kwam Niek natuurlijk in de hand. En toen is die weer bij mijn vader gebleven en Piet is toen naar Ransdorp verhuisd. Ze sliepen boven in ledikanten, maar er was ook een bedstee. En daar sliepen ze natuurlijk ook. En twee ledikanten achter elkaar. Het was erg koud op zolder, er brandde geen kachel, maar van de koeien kwam altijd wel wat warmte want het luik

stond altijd open. Je ging via de stal de trap op naar boven. D trap werd nooit omhoog gedaan, die bleef gewoon staan. Er was wel een luik in, je kon het luik wel dichtdoen. Maar ik weet er niet van dat die dichtging. Dus de warmte van de koeien kwam ook wel wat naar boven toe. Het dak was natuurlijk niet geïsoleerd en het was de laatste jaren zo erg dat het sneeuw door het dak kwam. Mijn broers werden dan wakker met het sneeuw op hun deken. Mijn broer Piet zei wel; "Ik stond met mijn poten in de sneeuw..." Op de voorzolder niet, maar wel boven de stal en net boven het keukentje. Ze keken eigenlijk tegen de planken en het riet aan, maar dat werd ook nog wel eens afgedekt met een koedek, voor de stof.

Want ja, daar waren die koeiendekken mooi voor. Het was tamelijk dik, een soort touw wat fijner dan. Het lijkt een beetje op jutte. Het lijkt het meest op touw, maar het was ook wel soepel want het werd ook op een koe gelegd. En dat werd dan om de billen met een touwtje, voor de borst een touwtje en onder die benen door... Maar ja, dat was natuurlijk wel, als het zo geregend had werd het wel erg nat. Maar de koeien kregen met de herfst altijd zo'n dek op. De pinken en kalveren niet, maar de koeien wel. De kalveren gingen misschien eerder naar stal toe..."

TOILET

"We gingen altijd buiten naar het toilet. Wij hadden een putje. Een soort put achter de WC en die werd dan leeggeschept in de ierbak, toen had je die ierbakken nog met zo'n blad erachter, weet je wel, en dan ging dat over het land. De meeste huizen hadden een WC boven de sloot. Je kon dan vaak precies zien als ze gescheten hadden omdat er nog een stukje open was tussen het hokje en het water; je kon niet zien dat ze erop zaten maar je zag de poep zo in het water plonsen... Ze hadden daar geen erg in."

DORPSSTRAAT 52

"Hier (nummer 52) hebben ze altijd een kelder gehad (nu nummer 52A), die stal was er al toen mijn oudste zus Nellie nog jong was, dus die is al meer dan 110 jaar oud en toen was ook die kelder gebouwd. Misschien hebben ze daarvoor ook een WC op de sloot gehad, waarschijnlijk wel, maar in opoe der tijd, dus in mijn schoonmoeders tijd, toen hadden ze die WC al op die kelder. De poep kwam dus meteen bij de koeienstront, maar ze moesten wel steeds helemaal naar achteren lopen. Toen ik hier kwam wonen, was de stal tussen het huis en de stal met kelder, net vernieuwd en is er meteen een WC ingekomen, tegen het huis aan. Ik denk dat die WC toen ook op de sloot uitkwam. Dat weet ik niet meer, dat durf ik niet meer te zeggen, maar toen had je die riolering nog niet. De nieuwe stal is van 1948, dus ook alweer 70 jaar oud.

Ik had hier (nummer 52) al heel gauw een douche. In die nieuwe stal. Ik weet nog dat Alie, als ze kwam logeren, ze kwamen nog wel eens vaak logeren als er vakantie was, dan ging je nog niet naar het buitenland en dat ze altijd zei: "Wat heerlijk hè, die WC en die douche..." Dus ik denk dat die douche er toen gelijk gekomen is met die WC..."

DORPSSTRAAT 42 (VERVOLG)

“Bij mijn ouders thuis was dat natuurlijk niet. We wassen ons bij een bak water in het keukentje en toen allemaal met dezelfde bak. De enigste kraan, was die in het gangetje tussen de stal en de berg. Nelie wassen ons dan en mijn moeder zat dan bij de linnenkast in de kamer en dan ging je nakend naar der toe, als kind, en die kleepte ons dan aan met hempies, broekies en een borstrok, wat we nodig hadden. Vroeger werd er altijd nog een borstrok gedragen in de winter, dat was gebreid en ging over het hempje heen. Dat was dan voor de winter. Als je later groter werd en je niet meer liet wassen, als je een jaar of 14, 15 bent, dan wil je dat niet meer, dan ging je nog wel eens in de schuur in een tobbe zitten en die deur kon ook niet op slot, maar ik had nooit geen last...”

NAAR HET ANDERE EIND (NU NUMMER 14)

“In '48 ben ik getrouwd en toen heb ik een jaar in het andere eind gewoond. In het voorhuis woonde Gerrit Punt en daar was een huis aan en daar hebben wij een jaar gewoond. Toen wij eruit gingen, ging Jannie Krüse trouwen, dat wij hierin gingen en toen werd dat huis verbouwd, die kreeg er toen een kamer bij. En achter, aan dat huis aan, woonde haar vader. Toen ik er woonde zat erachter nog geen woning aan. Het huis was van Krüse, van haar vader. Hij heette Dave Krüse, dat was een achterneef of zoiets van mijn man. In de verte familie. Toen is haar moeder overleden en zijn schoonzuster was der man kwijtgeraakt en toen heeft hij nog jaren met zijn schoonzuster daar gewoond.

Ik had het daar niet naar mijn zin, ik was er niet thuis. Mijn moeder was er altijd al bang voor die zei: “Kind, je moet niet in dat end gaan wonen..., daar aard jij niet.” In haar ogen was ik altijd wat te goeiig, maar ik kan best voor mezelf opkomen en ik durfde best mijn mening te zeggen. Maar ze had gelijk, ik aarde daar ook niet. Het was een klein dorp, maar er waren duidelijke verschillen (tussen oost en west Holysloot). Dat end (de west kant) werd door ons ook wel de Micky Mouse buurt genoemd, er was altijd ruzie. Vaak hadden ze daar ruzie. Ik weet er niet van dat burens hier in de buurt ruzie hadden, maar daar was altijd wat...”

DE WEG

“De weg buiten Holysloot was een paardenpad. Vroeger gingen ze altijd met paard en wagen naar Purmerend. Eén van de Holysloters zat daar altijd te zuipen, maar de paarden wisten precies de weg want je had geen auto op de weg... En dan lag hij daar te slapen op die kar en de paarden brachten hem thuis. En zijn vrouw, die deed dan het paard uitspannen... Hij was half kachel en ging naar bed, terwijl zijn vrouw op hem schold.

Ik weet niet beter dan dat de Dorpsstraat bestraat was. En het werd veel meer nieuw bestraat, nu is het jaren al niet gedaan. Toen ik nog jonger was en ook toen ik getrouwd was, kwamen ze temet alle jaren straten. Nou ik denk dat er nou al 10 jaar niet meer gestraat is. Misschien nog wel veel langer. De straat lag er dan eigenlijk knapper bij. Veel rechter. Als je nou met de rollator langsloopt is het geen harden.

DE BRUGGETJES

De bruggetjes werden gebruikt voor het hooien. Vroeger hadden ze natuurlijk pramen met hooi. Veel boeren, ook Wim (echtgenoot) zijn vader, hadden stukken aan de overkant leggen. En als er dan gehooid werd, kwam dat door die sloten, allemaal vaarbaar, met zo'n praam en dat was puur zo'n vracht. En dan werden die brugdelen eraf gehaald, die konden ze er zo aftrekken. En dan lagen er balken onder en die haalden ze dan weg en dan kon de praam hooi erdoor. Het was gewoon een houten brug met gewoon leuningen. Ik weet nou niet of er leuningen aan waren. Dan hadden ze zo'n grote stok met een haak eraan, dan trokken ze zo die beumen naar de weg op. En die balken, waar ze op lagen, lagen in zo'n ijzeren ding, waar ze precies insloten en die haalden ze eruit. Dat was dus nog puur zo'n werk en dat bleef ook open tot dat de praam met hooi leeg was, want veel verkeer was er niet. Misschien dat er een plank lag, dat je er nog overheen kon lopen. Maar ik weet nog wel dat de schoolkinderen, als dat een keertje gebeurde, maar dat is weinig gebeurd hoor, met etenstijd naar huis mochten, dan hielpen ze je over het hooi heen. Er waren drie van dat soort bruggetjes. Hier (bij nummer 52) en bij Gerbrand Punt was eenzelfde soort bruggetje en bij Willem Zijp is dat bruggetje er nog. Zoiets was het. Ik weet niet of je dat nog weg kunt halen of dat het nu een vast bruggetje is.

HET VERVOER VAN KOEIEN

De koeien werden met een plat naar het weiland gebracht. Een plat is anders dan een praam. Een praam loopt in twee punten en een plat heeft een platte achterkant. En dan stond de ene koe met z'n kop naar de rechterkant met een ring vast en de andere stond met z'n kont daar en dan gingen er zo een stuk of 6 in. Met een beuntje, een soort afloopie, gingen de koeien er dan in. Dus dat was een rechte achterkant en die lag tegen de kant en dan lagen ze er een beuntje in en dan konden ze zo weer in het land. Want toen hadden ze meestal een schoeing, dat hadden ze gemaakt, dat die plat er tegenaan kan.